

Előfizetési árak:
 A kiadóhivatalban átveve:
 Egész évre 6 frt — kr.
 Negyedévre 1 50 »
 Helyben na. noz. nördca:
 Egész évre 8 frt — kr.
 Negyedévre 2 frt — kr.
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre 10 frt — kr.
 Negyedévre 2 50 »

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Apacza-utca 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadása vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, márczius 4.

A munka bére.

Még a nagyhatalmak együttes jegyzékének Athénben történt beterjesztése sem tudja elterelni a figyelmet a legújabb botrányról, melynek szomorú hőse a liberális pártnak egyik előkelő matadora, a pártból immár kiléptetett Morzsányi Károly, a főváros hetedik kerületének képviselője.

Bokros, Miklós és Pulszky mellé került ő is. Egygyel szaporította azok számát, akik állásukat, befolyásukat a többinél talán valamivel fokozottabb mértékben, de — mindenestre ügytelenebbül használták fel arra, amire két kezük munkája nem lett volna képes, a túlságosan megkívánt vagyonnak összeharácslására.

Amint Miklós Gyula nem tartotta magát bűnösnek, mert ő nem cselekedett olyasmit, ami a büntető törvénykönyvbe ütköznék, — ugyanezt mondja Morzsányi Károly is. Felvilágosítja vádlóit, akik nincsenek tájékozva ilyen nagyméretű üzletekről, hogy másfélmillió forint lebonnyolításért többet lehet követelni, mint bagattell 10,000 frtos gscheft megkötéséért.

Azt persze szeretné háttérbe tolni, hogy ezt az üzletet nem az ügyvéd Morzsányi, hanem a képviselő vitte ki. És ha szemére hányják neki azt veti vissza, hogy — hiszen társai is éppen olyan jól értékesítik képviselői befolyásukat, mint ő tette.

Az inkompatibilitási törvény olyan pompásan és praktikusán van szerkesztve, hogy a honatyai gondok mellett még 10–20

jól jövedelmező bank- vagy részvénytársulati igazgatóságot is el bír egyik másik szerencsésebb kormánypárti képviselő. A mostani parlament tagjairól még nem jelent meg az a tanulságos kimutatás, amely számon adná az ő sokféle elfoglaltságukat; de annyit tudunk, hogy Lánzy Leó, Naményi Ambrus 20-on felül állanak, Falk Zsigmond, Gajári Ödön, Wolfner, Egyedi és még ki tudná mind elsorolni, mit sem engednek a 12-ből.

Eszünk ágában sincs azt mondani, hogy az igazgató-tagsági jutalék tisztességtelen jövedelem lenne. A világért sem. De tényleg ez sem egyéb, mint a képviselői befolyás értékesítés enyhébb kiadása. Nagyon jól tudják ezen intézeteknek vezetői és részvényesei, miért keresnek ők kormánypárti képviselőket az igazgatói székekre.

Igaz, hogy ezeknek az igazgatói működése nincs úgy megfizetve, mint a Morzsányié, — de ezek nem is érvényesítik befolyásukat olyan exponált módra, mint ő tette.

Hogy a jutalék és az általuk végzett munka nincsenek arányban, az tagadhatatlan tény. De hát a kapitalizmus, a tőke mérhetetlen befolyása hihetetlenül átalakította a nemzetgazdaságot elveit és a társadalom erkölcsét.

A liberális nemzetgazdasági iskola megalakítója a nagynevű Smith Ádám ugyan azt tanította, hogy *a vagyon alapja a munka*, — de ki ad ma valamit az ő tanítására?!

Azért mert Deák Ferencz szegényesen élt, határtalan befolyásáért sem rangot

sem kitüntetést, sem egy krajczárt el nem fogadott, — azért az következnek ebből, hogy Morzsányinak nem lett volna szabad elfogadnia a kialakított províziót?!

Baross Gábor százmilliókra rugó üzleteket bonyolított le s két fiára csak ötezer forintnyi örökséget tudott hagyni. Ma a legtöbb ember azt mondja rá, hogy — elég ügyellen volt.

A kapitalizmus befolyása ennyire megmetyeltyezte társadalmunkat. Önzetlenül nem szolgál senki, mindenki követeli jól felszámított munkabérét.

Morzsányi esete csak tünete a kórnak, melyben társadalmunk szenved.

Nem elég megbélyegezni ezt és elkezdni rajta a purificatiót. Gyökeres reformra van szükség. Megtörni a kapitalizmus féktelen befolyását politikai, társadalmi és erkölcsi téren és visszatérni az egészséges keresztény elvekhez.

A kiállítási jegybérlők pöre.

A királyi főügyészség Dániel Ernő kereskedelmi miniszter és Vörös László államtitkár megbízásából ma délelőtt nyújtotta be a sajtópanaszt a Budapest című napilap ellen. A főügyészség a btk. 258 és 261 §-ába ütköző nyilvános rágalmasz miatt kéri az említett újság ellen az eljárás megindítását, mert Panama a kiállítás című cikkében Vörös László államtitkárról olyan dolgot állított, a mely valóságát esetén okot szolgáltatna ellene a büntető eljárásra s a közmegejtésnek tennék ki. Balonyi sajtóügyi vizsgálóbíró felszólítást küldött a pörbe fogott újság felelős szerkesztőjének, hogy nyolcz nap

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZAJA.

Egy igazi szerelem.

— BLISS P. után ford.: 0 —

Egyikük kóristán volt, a másik karmester. Mind a ketten ugyanazon vidéki szintársulatnál működtek.

A karmester szerette őt, amennyire csak egy huszonöt éves ifju szív szív szeretni tud. Az a szerelem volt ez, a melynek ha valaki hálójába kerül, soha egy pillanatra sem képes magát abból kitépnie, miért is elhatározta, hogy a leányt nőül veszi.

De a kóristán másképp érzett. Mutatott ugyan némi gyöngédséget, valami csekély előzékenységet iránta, de ezt csak azért tette, mert tudta, hogy a karmester egy oly nagy zenei tehetség, a kitől ő sokat tanulhat. Ezért elhatározta, hogy vonzalmat mutat iránta. Mert a leány szegény volt, de nagyra vágyó, a ki nagy, ünnepezt színész akart lenni. Csekély fizetéséből azonban nem vehetett drága zeneórákat, mert még öreg édesanyját is neki kellett tartania. És azért mutatott szerelmet a fiatal karmester iránt, hogy az ingyen tanítsa őt.

Az tudta ezt jól. Látta, hogy sokszor milyen nehezére esik a leánynak ezt az érdeklődést tetetnie, s hogy ez nem neki szól, hanem művészetének, de nem bánta. Ennek dacára

szerette, úgy hogy ha egy napig nem látta, nem tudott hová lenni. Elis határozta, hogy várni fog, míg a leány nem nyilatkozik, addig tűr, szenved.

Igy telt el két év.

Ekkor készen volt a tanítással. A leány most mindenét neki köszönhetette. A karmester bele lehelt minden művészetét. A kórista nőből művésznő lett, a kielőtt tárva a kerek világ minden útja a hírnévhez és dicsőséghez.

Első feléptével mindjárt el is dőlt sorsa. Oly diadalt aratott a melyre legöregebb emberek sem emlékeztek, egyetlen szereplésével meghódította az egész közönséget és ünnepezt színésznővé lett. A színigazgatók napról-napra kedvezőbb szerződési ajánlatokkal ostromolták.

Maga is meg volt magával elégedve. Csak úgy uszott az öröm és boldogságban. Könnyben uszó szemekkel oda lépett mesteréhez, hogy megköszönje a miért kavicsból gyémánttá tette.

A karmester nem tudott hová lenni a boldogságtól. Szenvedélyesen megragadta a leány puha kezét, s a mint maga előtt látta szerelme tárgyát és szemébe nézett, nem bírt többé uralkodni magán keblére ölelte és remegő hangon mondá: »Anna, én téged végtelenül szeretlek! Jöjj és légy az én feleségem!»

De a leány kitépte magát karjaiból és így szólt: »Nem, nem! nekem a világba kell mennem, hírnév és dicsőség után vágyódom. Ezek közt a szűk falak között olyan vagyok én, mint a légszivattyú alá zárt madár, én a szín-

padra vágyok, annak sok ábránd és csalódásaira, — a családi élet nem elemem nekem.

Azután ott hagyta a férfit és a fővárosba ment, a honnan a legkedvezőbb ajánlatot kapta.

A karmester hagyta menni. Egy szóval sem marasztotta. De egy seb támadt ettől fogva lelkében, a mely szakadatlanul vérzett és sajgott. Külsőleg nem látszott rajta semmi változás, de belsejében folyton tépte-kinozta a reménytelen szerelem. Nem volt se nappala, sem éjjele, most felejteni nem tudott:

Igy telt el egy pár év. Azalatt nem látta a leányt. Az sem adott semmi életjelt magáról. De ő tudta, hol van, figyelemmel kísérte sikereit és minden mozdulatát.

Még csak harmincz éves volt, s már öszülni kezdett és arca ránczos volt.

Egy napon azután beteg lett, komoly beteg. Mivel senkije sem volt, kórházba vitték. Egy fiatal ápolónő vette gondozása alá.

Ideglázai voltak. Hetekig élethalál között lebegett. Napokig nem volt öntudatánál és mikor a változás a legnagyobb volt, akkor is annak a büszke leánynak arczképét látta maga előtt és öntudatlan állapotában annak a nevet kiabálta.

Mária — úgy híjták az ápolónőt, folyton ott ült ágyánál és fáradhatatlanul ápolta. Mikor egy néha magához jött, megfogta gyöngéden az ápolónő bársony kezét, megsimogatta és így szólt: »Őn nekem valóságos őrzőangyalom, a ki önfeláldozó ápolásával balsamot csepegtet az én lelkemre. Ó én sohasem fogom tudni

alatt nevezze meg az inkriminált közlemény szerzőjét s küldje meg a kéziratot. A sajtópört azonban csak akkor fogják tárgyalni, ha a büntetőörvényesek előtt folyó rágalmozási pörben jogerős ítélet lesz.

A vizsgálóbíró ma folytatta a tanak kihallgatását. Előbb Spitzer Gyulát valatta s nyomban utána Morzsányi Károly orsz. képviselőt hallgatta ki. Morzsányi ugyanezt vallotta, a mit hírlapi nyilatkozataiban s a parlamentben mondott. Berl és Ollendorf a kiket a vizsgáló bíró szintén megidézt, nem jönnek el Budapestre. Mind a kettő értesítette a vizsgálóbíró, hogy saját illetékes hatósága előtt kíván vallomást tenni. E szerint Berl Bécsben, Ollendorft pedig Berlinben fogják kihallgatni, ha majd a vizsgáló bíró erre meg fogja kérni az odaváló hatóságot.

ORSZÁGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, márcz. 4.

Elnök: Szilágyi Dezső.

Jegyzők: Molnár, Josipovich, Lázár.

A kormány részéről jelen vannak: Bánffy, Perczel, Willasics, Jósika.

Mikor az öreg Tisza fekete selyem sapkája már az ülés megnyitása idején látható a teremben: az a politikai jószágok szerint mindig szokott valamit jelenteni. Egyelőre azonban úgy látszott, hogy a selyem-sapka a mai ülésen mit sem jelent. Gajary Géza szónokolt a közoktatási költségvetéshez. Az hírelt pedig, hogy az első felszólaló Várady Gábor dr. lesz, a kit Morzsányi dr. tegnap bemártott s a ki, ez hírelt, kezei közt lévő levelekkel fogja bizonyítani, hogy Spitzerék csakugyan gondoltak bizonyos urak jóindulatának pénz által való fölkeltésére, ezeket fogja Várady dr. publikálni. Az is hírelt, hogy Morzsányi dr. csakugyan járt volna a kormány tagjainál a Berl ur gomblyuk-fájdalmaira enyhítő orvosságot keresve; de sikertelenül. Várady Gábor azonban nem szólalt föl elsőnek, azt mondják, a Tiszák beszéltek le. Morzsányi nem látszott sehó.

Gajary Géza a beszéd érzék és értelem fogyatékoságában szenvedőkről beszélt sok szeretettel. 102, 214 ilyen ember van Magyarországon s voltaképp alig van rájuk valamelyes gond. Különösen a szőlő-oktatás általános

meghonosítását sürgette. Hosszasan beszélt a süket-némákról. Förster Ottó ezt a kritikát mondta e hosszú beszédéről:

— A süketnémákról mondott meleg szavak annyira megindítottak bennünket, hogy szeretnénk volna, ha a beszéd alatt mi süketek vagyunk, a szónok pedig néma.

A beszéd szörnyen hosszúra nyult és sok ásitásnak lett okozója, de végül kicsucosodott abban, hogy éljen Willasics, a ki gondol a fogyatékos érzékűekre.

Zichy János beszéde.

Midőn ez alkalommal felszólalok teszem azt különösen azért, mert azon bajok orvoslása melyek pártunk egyházpolitikai programját képezik, ezen tárcza keretén belül volna eszközölhető.

A néppárt keletkezése óta e napig, a sajtóban, a parlamentben a társadalom egy nagy részében úgy állítatik oda, mint egy tisztán és kizárólag felekezeti.

T. ház! Ha ezen párt, melynek én is igénytelen tagja vagyok csak felekezeti párt volna v. is csak akarna lenni, úgy nem tartanám igényt arra, hogy politikai párt legyen azért, mert legalább az én meggyőződéseim szerint kizárólag felekezeti alapon politikai párt e hazában nem létezhetik.

De hogy nem felekezeti párt a néppárt és hogy nem áll e keskeny alapon — hanem is áll a keresztény elvek igen tág alapján, azt bizonyítja maga pártunk programja melynek alapján megválasztva lettünk: (olvassa a néppárt ismeretes programját).

Ebből láthatja mindenki, aki nem elfogult, hogy politikai akciónk egyenesen a keresztény ellenesség a liberalizmus elkeresztényítenitési törekvései ellen irányul — irányul azon szellem ellen első sorban, mely a felekezetenélkülségről szóló törvényben van letéve.

Azok, akik azt állítják, hogy e néppárt csakis katolikus párt lehet, azok összelévesztik létezésének keletkezését a párt létökával.

Tény, hogy a néppárt a kormány egyházpolitikája által provokált kath. gyűlések hatása alatt keletkezett; ezen körülmény azonban t. Ház nem azt bizonyítja, hogy pártunk katolikus párt, — mert ez nagyon egoistikus felfogás volna — hanem igenis azt bizonyítja, hogy a katolikusok voltak itt is Magyarországon ép úgy mint Németországban, Franciaországban, Olaszországban, Belgiumban és mindenütt, hol a modern hitelenség felütötte fejét — azok, kik először belátták ezen áramlatnak a közmorálra való káros, sőt mondhatnám végzetes hatását, ők voltak azok, kik először vették kezükbe a keresztény eszmék és

ideálok zászlaját, hogy velök együtt megmentsek magának az állam számára az erkölcsöt.

Mi tehát t. Ház! miután kimondottuk minden keresztény érdekek védelmét, az egyház és a ker. felekezetek szabadságát akarjuk biztosítani az anyagiakban épúgy, mint a lelkiekben, nehogy ezek jogaikban megesorbitva, szabadságukban megbénítva a szabad egyház szabad államban félt — hangzatos liberális elvet ne tekinthessék másnak — mint keserű gunyolódásunk.

És miután én a kath. egyház szabadságáról is beszéltem, méltóztassanak nekem megengedni, hogy itt pár szóban megemlékezzem a kath. autonomiáról is.

Ezen nagy fontosságú kérdés, úgy látszik megfeneklett ami liberalizmusunkban, melynek az a sajátságos tulajdonsága van, hogy mindig elfogulatlan és mindig kuláns, csak akkor nem az, midőn a katolikus egyház ügyeiről, jogköréről és vagyonáról van szó. Ez specialitása azonban a liberalizmusnak az egész világon, hogy egyszerűen nem liberális akkor amikor kitűzött hatalmi céljainak saját szabadság elvűsége áll útjában, ilyenkor azután szíven félre teszi azt, zsarnok lesz minden átmenet nélkül, mint a hogy azt látjuk ama — par excellencze — liberális államban Franciaországban, ahol az egyházi javak már saecularizálva lettek, Olaszországban meg pláne a liberalizmus fő karakterissikonja az, hogy autogonistája a kath. egyháznak.

Az egyházpolitika és a kormány magatartása itt is azt bizonyítja t. Ház, — mert nemcsak az jellemző, hogy az 1869-ben egybehívott autonomiai congresszus 1872-ben 6 Feiségenek átnyújtott memorandumára érdemleges válasz nem érkezett, daczára annak, hogy e nagyfontosságú emlékirat egy ily tekintélyes testület által az összes formalitások tekintetbe vételével nyújtatott be — hanem az is, hogy 6 Feiségenek a jelenlegi vallás- és közoktatási miniszter urhoz 4895. nov. 28-án intézett legmagasabb kéziratában foglalt azon utasítása, miszerint tegyen a miniszter előterjesztést az autonomiai congresszus egybehívására — még mindeddig nem foganatosított, daczára, hogy ezt ugyancsak a legfőbb kegyur a trónbeszédbe megsürgette.

Kérdem tehát a tisztelt miniszter urat, mi oka annak, hogy a legfőbb kegyurnak több mint öt negyed éve kifejezett utasítása nem foganatosítottatik.

A millenniumi év lezajlott, a politikai változtatások is befejeztettek, mi áll tehát útjában az autonomiai congresszus újabb való összehívásának? talán a választások által okozott sebek begyógyulását akarja bevárni a minisz-

meghálalni, amit velem tesz. »S e közben egy forró csókott nyomott kezére.

Az ápolónő erre elpirult és zavarában csak annyit tudott mondani: »Véberur! én csak kötelességemet teljesítem.

— Nem, ó nem, — viszonzá a beteg, én tudom, érzem hogy ön többet tett... s erre még egyszer megcsókoltá Mária kezét.

Majd eljött a szép tavasz és a betegnek megengedte az orvos, hogy kimenjen déltájon egy kissé sütkérezni a napra.

A beteg a szép ápolónő karjain lement a kórház kértjébe és ott leült egy padra. Mária melléje ült.

Körülöttük minden a tavasz pompájában úszott. A nap bőven szórta meleg sugarait a felhőtlen égről. — A fák ágain virágok pompáztak s a levegő oly kellemes volt.

Az ébredő természet szépségeitől megittasulva betegünk lehunyta szemét és az ápolónő kezét kezeibe tartva így szólt: »Ó Mari mily szép az élet, ha az ember egészséges fiatal.«

»Ön is egészséges lesz nem soká Weberur — válaszolá szelíden a beteg — azután meg még fiatal is.«

»Ön Mari milyen idős? kérdé a beteg csaknem félve.

— »Huszonöt éves vagyok.«

— »En harmincz éves vagyok« — vevé fel újra betegünk a szót és tréfásan hozzátévé:

»de nem úgy nézek ki mint egy öreg ember?«

— »Éppen nem,« válaszolá mosolyogva.

Ettől a naptól fogva minden délben kísélták a szabadba.

Az ápolónő mindig mellette volt.

S ketten el-el csevegtek mindenről.

Egyszer azt kérdezte tőle a karmester: »mondja csak nem volna önnek kedve ezt az ápolónői állást itt hagyni és a világba, a hol több öröm és boldogság vár rá, visszatérni?«

Mária egész egyszerűen így válaszolt: »Nekem nincs senkim a világon. Egészen árva vagyok. S azért azt hiszem, sehohsem találhatnám magamat, úgy, mint itt, a hol mindenkit úgy tekintek, mintha az enyim volna. És miközben mások sebeit enyhítem, úgy érzem, hogy az enyimekre is gyógyítóbalzsam csepeg.«

Betegünk eközben csak bölintott fejével és hallgatott.

Tíz nap mulva tudtul adta neki az orvos azt, hogy ha visszaesés nem áll be, négy-öt nap mulva teljesen felgyógyul és elhagyhatja a kórházat.

Visszaesés nem állott be és így ő teljesen felgyógyulva elhagyá a kórházat.

Mikor az ápolónőtől elbucszott, megkérte, hogy engedje meg neki, hogy ezután is meglátogassa.

Mari olyan lett mint a pipacs, de helyeslőleg intett. Erre a karmester megragadta kezét és összevissza csókolta.

Mikor kiment látta, hogy az ápolónő szemében két köny ült. Ez a két köny felkeltette lelkében a remény sugarát.

Azután nem sokára eljött meglátogatni az ő hü ápolónőjét. S ekkor meggyőződött arról,

a mit már előbb is sejtett, hogy ez a derék leány szereti őt.

Mikor harmadszor jött nem akarta tovább ő sem titkolni szerelmét. Megfogta a leányt, keblére szoritotta és a csókok egész zápora között kérte, hogy legyen az ő felesége.

Az is lett.

Házas életük csendes és boldog volt.

A karmester csupa gyöngédség és figyelem volt neje irányába. S a nő határtalan szerelmmel viszonzta feje vonalmát. Szerette a karmestert, mert látta, hogy mindenki becsüli őt és elismerésével halmazza el. Szerette, mert ő volt az első férfi, a kit életében szeretet s a kinek ő a boldogságát köszönheté.

Igy éltek sokáig megelégedetten, szerényen és boldogan.

Egyik nyári idény végén, szeptember hónapba hire jött, hogy a művész, mint a város szülötte, néhány vendégszerepre jön.

Mikor a karmester a próbán először meglátta egykori ideálját, olyan nagy izgatottság vett erőt rajta, hogy alig volt képes a kart nyugodtan és biztosan vezényelni.

Annából elragadón szép asszony lett. Diadalának biztos tudatában lépett mindig a színpadra. Hozzá volt szokva, hogy a világon mindenki bókkolt neki, mindenki kedvét kereste. Szépségével versengett művészete. Hangja és játéka olyan volt, hogy azzal mindenkit megbabonázott.

Mikor a próba véget ért, oda ment a karmesterhez és üdvözölte őt. Azután beszélget-

ter ur? hiszen azok már ezen szesszióban ugy sem fognak behegedni, — avagy talán ugy vélekedik a miniszter ur, hogy a közvéleményben még nincsen eléggé kifejlődve a kath. ügyek iránti érdeklődés? a kath. öntudat még nem ébredt fel? avagy talán tulságosan ébernek tartja azt és attól fél, hogy az autonomia véltelenségéből nagyon is az egyház szellemében az egyház hierarchikus szervezetével és a fő kegyuri jogok tulságos tekintetbe vételével talán megalkottatni? ezek mind érdekes kérdések, melyekre feleletet várunk. — Magam részéről csak azt az egyet vagyok bátor ajánlani egyszersmint a liberalizmus megcsappant népszerűsége és hitele érdekében is, hogy ne méltóztassék az autonomia kérdésének rendezésével oly sokáig várni, mert végre a legnagyobb jóakarat mellett is célzatosságot fognak ezen késedelemről kimagyarázni, siessenek tehát kérem ezen kérdés megoldásával, mert ezt megköveteli a »szabad egyház szabad államban« féle liberális teoria, követeli, a vallások viszonyosságának és a suum cuique elve, melyek szépen hangzanak ugyan az elméletben, de ugy látszik nem érvényesítendők a gyakorlatban akkor, ha nem szolgálnak liberális érdekeknek.

A legmagasabb trónbeszéd felvetette a congrua rendezésének sürgősségét is, de az én nézetem szerint a kath. alsó papságra nézve ezen kérdés csakis az autonomia keretén belül oldható meg, miért is az utóbbi kérdés megoldásának sürgős természete az az első kérdés megoldását még sürgősebbé teszi.

Azon kulturális missió, melyet a törvényhozásnak közvetve teljesíteni kell az által, hogy befolyásával a tan és nevelés ügy terén is tanácsaival és utmutatásaival hat a közoktatásügyi kormányra, arra készítetnek bennünket, hogy felhívjuk a kormány figyelmét azon *atheus irányzatra*, mely a tanügy összes fokozatain lábra látszik kapni, arra kényszerítenek bennünket, ezen szellemnek erélyes eszközökkel való megváltoztatására szólítsuk fel a kormányt, nehogy az atheizmus elveinek a tanuló ifjuság szívébe és agyába való csepegtetésével egyrészt a történelmi igazságnak — talán csak elfogultságból — de azért mégis előforduló elferdítése által, másrészt oly téves nézetek verjenek gyökert az ifju nemzedékben, melyek alkalmasak arra, hogy félrevezessék, hogy elfogulttá tegyék. Ilyen a *szolnoki* eset, 1896. ápril 13-án a *tanár egyesület* ülésén megbízott az egylet egyik tagja, hogy a millennáris tanügyi congressuson tegyen előterjesztést a vallás-tanításnak a középiskolákból való törléséről.

Óriási felelősség nehezedik a tanügyi kor-

tek minderről, mint két régi jó barát. De a multat nem említette egyikük sem. Egyszerre azonban összetalálkoztak tekintetük és ez felelősséget az egész multat.

Mikor Anna eltávozott, a karmester egy hosszúságú, ábrándos tekintetet vetett utána; s akkor ugy érezte, hogy a mult ködén át egy elmódosodott hang lopózik vissza lelkébe, egy szép álom vonul el szeméi előtt, mintha újra visszatértek volna boldog ifjuságának éveit. . . .

Ily érzelmekkel ment ki a parkba és ott leült egy padra. Ott ült soká és ábrándozott, míg végre kiesett a köny szeméből. De tenyerét arcához szorította, hogy meg ne lássa valaki!

Ezalatt napok alatt tartózkodóbb és magabazárkóztabb volt otthon mint máskor. Bezárkózott a szobájába és ott éjjel-nappal dolgozott.

És a fiatal asszony hagyta őt. Egyetlen kérdéssel sem terhelte. Ismerte előbbi életét és sejtette minő vihar dul keblében. Szeretettel és azzal a béketűrősséggel, a melyre csak egy nő képes, került mindent, a mi fájdalmait növelhetné. Örkdött felette mint egy angyal, hogy elkeseredésében valamit ne tegyen.

Nyolcz nap mulva a színész nő elutazott. És akkor ismét visszatért fiatal neje körébe. Az asszony keblére szorította férjét, hogy boldogsággal kárpótolja azért a sok kinért, amit nyolcz napon át szenvedett, mert szerette férjét igazi szerelemmel.

mányra különösen most, midőn az ifju nemzedéket a korrupció iránt kell immunisá tenni, midőn a jellemet kell nevelni és szilárdítani első sorban, hogy az életbe kilépve, első lépések ne legyen az, hogy magukat a hatalom eszközévé adják oda, hogy az anyagelviségben elmerülve a létért való nehéz harcban maguktól elvessek a jellemet, az önállóságot, a hatalomtól oda nyújtott konzert, hanem hogy szívükben a vallási meggyőződés hatalmával és a hazaszeretettel, jellemükben az ideálokért lelkesedni tudó hév erejével, megtudják vivni azt a nagy harcot, melyet meg kell küzdeniök a materializmussal s melytől függ az ifju nemzedék egész jövője.

Ha figyelemmel kísérjük a modern államok társadalmának beléletét a tizenkilencedik század folyamán s ezt összehasonlítjuk a mult századok minden esetre hátramaradottabb és kevésbé kultivált társadalmával, nem fejlődést tapasztalunk, mit a kultúra növekedésével a művelt elme okvetlenül feltételez, hanem *hanyatlást különösen a morálitás terén*.

Minő ellenmondásnak látszik ez: kultúra növekedése és erkölcsök hanyatlása! pedig mégis így van, nem tagadhatja e tényt a történész ép ugy, mint a psychologus.

Mig a keresztény eszmék befolyása alatt a műveltség az anyagi és erkölcsi tökéletesség fogalmát involválta magában, ez ma csak az elsőnek fejlődését jelenti, mely fejlődéssel lépést tart az ersölcsi dekadencia.

Nézzünk körül. A tudomány, a művészet a maga fejlődésében és fejlettségében a materializmusnak hódol, azon materializmusnak, mely hajdan Rómának vesztét okozta; a társadalom, mely szintén felfogásában a pogány idalok felé hajlik, vesztí mindinkább az erkölcs iránti érzéket és eltumpul az erkölcsőség fogalma iránt. Az államok pedig, melyek omnipotensekké váltak ép ugy, mint az ó-kor a helyett, hogy civilizatorius hivatásukat érvényesítsenek, a helyett, hogy tengernyi hatalmukat az erkölcsök nemesítésére fordítsanak, egyoldalul fejlesztik anyagi hatalmukat ismét csak saját omnipotenciájának növelésére.

Ne áltassuk magunkat. A mit ma az államok a közművelődés érdekében tesznek, nem az egyénért, hanem megint csak magáért, az állam nagyságáért, az állam-eszme erősítéséért, saját erejüknek növeléséért teszik. — A centraliztikus irány, az állam-eszmének, minden egyéb ideál elfojtásának árán való fejlesztése nem-e mind azt bizonyítja, hogy nem egyénért van az állam, hanem megfordítva az egyén az államért? és épen ezen körülmény szülő oka annyi és oly nagy társadalmi bajainknak, melyek gyógyíthatatlanoknak látszanak azért, mert kivessztet a társadalmi erkölcs, a nagy társadalmi bajok orvosa, vagyis jobban mondva, belefészkelte magát az államokba és társadalmakba — az erkölcselenség — maga a nagy társadalmi bajok rákfenéje.

Valamint a modern állam a maga mindenhatósága által, mindinkább távolodik a vallás erkölcsétől, ugy az egyház és a felekezetek a kereszténység tanainak érvényesítése által újra vissza akarná hódítani a társadalom számára a már-már elvesztett erkölcsöt.

És épen ez oknál fogva rovom fel oly annyira bűnül az államoknak, hogy az egyház és felekezetek jogkörét megszorítják, hogy törvények által a kereszténység tanait és dogmáit lazítják, mert ez által *irtr háborút indítottak az erkölcs ellen*.

A mai kor, mely cinikus mosolyával megfagyaszt minden önzetlen nemes törekvést, ha pozitív a vallás jótékony melegét is nélkülözni fogja, temetője lesz minden kulturának.

Az egyoldalú anyagi fejlődés okvetlenül elkorcsosodást fog maga után vonni, és a modern sybaritizmusnak áldozatja lesz a kereszténység kétezer éves kulturája.

És hiába beszélnek humanizmusról, midőn midőn mesterségesen növelik a korcsokat, midőn vallás-erkölcsi meggyőződés és benső hit híján szaporodnak az öngyilkosok és az örültek, midőn a vallástalanság által egy generációt nevelnek, mely csak önző haszonlesést ismer és a felebaráti szeretetet csak a ker. vallásos aberációi közé sorozza.

Az állami humanizmus ily körülmények

közt paródiája lesz a keresztény felebaráti szeretetnek.

Ha ezeken a bajokon gyógyítani akarunk, akkor — meggyőződésem szerint — oda kell hatni az államnak és a társadalomnak, hogy a törvényhozásban, a kormányzatban és az igazságszolgáltatásban is mindenütt a *keresztény elveknek* érvény szerezessék. (Élénk tetszés és helyeslés a néppártban.)

Ezek azok a jelenségek, melyekre ráakartam mutatni akkor, midőn a miniszter ur a liberalizmus szempontjából azt mondja: »hogy vallásosság nem közömbös az államra nézve«, de egyuttal részben passzivitás, részben indírekt közreműködés által nemcsak hogy a vallásosság az iskolákból kiüzetik, hem a vallás-tanítás intenzivitása sem fejlesztetik.

Ezt a kulturpolitikát — én nem nevezhetem másnak, mint a következetlenség politikájának, mely egy kézzel lerontja azt, a mit a másikkal nagy gonddal alkotott.

Mi támogatni akarjuk azt a kezet, mely a magyar kultúra épületét kiépíti és beboltozza, de viszont megakarjuk kötni azt, a mely az alapköveket kezdi bontogatni akkor, a mikor már a kupolát látjuk fényleni; de a mikor ezt tesszük, egyszersmind ki is jelentjük, hogy ezen politikánkban nem vezet a felekezeti szellem, hanem iganis a *hazaszeretet*. (Taps és éljenzés a néppártban.)

Öt perc szünet.

Kola János a néppártot támadta. Ha a néppárt — ugymond — a népet képviselné, akkor nemcsak a katolikus, hanem a protestáns és zsidó népet képviselné. (Zajos ugy van! ugy van! a néppártban. Derűtség.) Ennek a pártnak semmi köze sincs a néphez. (Ugy van! ugy van! a néppártban. Derűtség.) A néppártnak egészen más céljai vannak (Ugy van! a néppártban.) s hogy a gyermeket saját nevével nevezzük, ő megmondja, hogy mi az igazi célja (Halljuk! halljuk! a néppártban.) célja ennek a pártnak a reakció. (Viharos ugy van! ugy van! a néppártban. Nagy derűtség s jobb oldalról is kiáltják: Tgy van!)

Kola ezután az államfentartási eszméről szól, miközben csendben hallgatták. Da mikor ismét a néppártira hivatkozott, zajos halljukozás támadt a néppártban. Elmondta ezután, hogy az 1868-diki törvények végrehajtását a papság akadályozta meg s ezért kellett az egyházpolitikai törvények meghozatalát s azokat megváltoztatni nincs ok. (Éljenzés a néppártban.)

Madarász Imre Rátkay javaslata mellett szölt röviden.

Ő volt a nap utolsó szónoka s beszéde után a gyűlés véget ért.

A „László-malom“ ügye a Kurián.

Az a szenzációs bűnyű, mely harmadfél évvel ezelőtt nemcsak Nagyváradot és Biharmegyét, de az egész országot izgatottságban tartotta, tegnap el lett véglegesen intézve. Az epilogust a kir. kuria ítélete képezi, mely ellen már nincs apellata s mely a vádlottak előtt történt meghirdetés után nyomban jogerőssé válik.

Alább közöljük a legfelsőbb bíróság ítéletét, mely bármily szigorú legyen is, de rendkívül igazságos. Megnyilvánul benne a jogos és kérélhetetlen megtorló hatalom azokért az óriási károkért és ártatlan emberek tönkretételéért, kik egy napról a másokra a jólétekből a koldustarisznyához kényszerültek térni. — Ilyen ítéletet várt mindenki az ország legelső bírói forumától, melyet minden mellétekintet félretevésével egyedül csak a megsértett jogrend és igazság kiengesztelése vezérelt. Összehasonlítás kedvéért közöljük mind a három bíróság ítéletét, mert ebből legjobban kitünik, hogy mily eszmék vezéreltek a kuriát ítélete meghozatalában.

A nagyvárad kir. törvényszék ítélete.

Az 1895. évi október 20-án hozott ítélet a következőleg hangzik:

Konda Sámuel I. rendű vádlott a büntető törvénykönyv 401. és 403. §-ának 2. és 4. pontja alá eső magánokirat hamisítás büntetésében, a büntetőtörvénykönyv 95. §-a szerinti eszmei halmazatban álló, a btkv. 379. §-a alá eső s a 381. §. 3. pontja szerint minősülő és a 383. §. 2. bekezdése szerint büntetendő, hivatalból üldözendő család büntetésében mint a büntetőtörvénykönyv 70. §-a szerinti közvetlen tettes mondatott ki bűnösnek s ezért a btkv. 383. és 388. §-a alapján a mai naptól **négy évi fegyházra és 300 forint pénzbüntetésre**, mely behajthatatlanság esetén 30 napi fegyházra lesz átváltoztatandó és öt évi hivatalvesztésre és politikai jogainak felfüggesztésére ítéltetett. Szabadságvesztés büntetéséből, vizsgálati fogsága által 3 hó kitöltöttnek vételett.

Feldheim Izrael és **Edelmann Márk** II. és III. rendű vádlottak ugyancsak a btkv. 401. §-a alá eső, a 403. §. 2. és 4. pontja szerinti magánokirathamisítás büntetésében, a btkv. 95. §-a szerinti eszmei halmazatban álló, a btk. 379. §-a alá eső s a 381. §. 2. pontja szerint minősülő és a 383. §. 2. bekezdése szerint büntetendő hivatalból üldözendő család büntetésében, a btkv. 69. §. 2. p. szerinti bűnrészességében mondatott ki bűnösöknek s ezért a 383., 388. és 66. §. alapján **Feldheim Izrael** II. r. vádlott az ítélet foganatba vételétől számított két évi börtönre és 300 forint pénzbüntetésre, mely behajthatatlanság esetén további 30 napi börtönre lesz átváltoztatandó és négy évi hivatalvesztésre és politikai jogainak felfüggesztésére, **Edelmann Márk** III. rendű vádlott pedig ugyancsak az ítélet foganatba vételétől számított egy évi börtönre és 200 forint pénzbüntetésre, mely behajthatatlanság esetén további 20 napi börtönre lesz átváltoztatandó és három évi hivatalvesztésre és politikai jogainak felfüggesztésére ítéltettek.

Feldheim Izraelnek és Edelmann Márknak vizsgálati fogságukból semmi sem számítatik be.

Tartoznak a László-gőzmalom-részvénytársaság részére Konda Sámuel 381.476 forint 23 krt, és Edelmann Márk 118.568 forint 76 krt, és pedig ezen utóbbi összeget Kondával egyetemlegesen megfizetni. A vizsgálat és végtárgyalás során felmerült 1604 forint költségeket az államkincstárnak egyetemleg tartoznak megfizetni.

A kir. tábla ítélete.

1896. április 30-án tárgyalta a nagyvárad kir. ítélőtábla a Lászlómalom bűnyegét.

A kir. tábla részben megváltoztatta az első bíróság ítéletét. A kir. tábla ugyanis a büntetéseket a törvényszéktől eltérőleg minősítette s ennek alapján Konda Sámuel elsőrendű vádlottat a btkv. 361. §-ába ütköző 863. §. szerinti minősülő hűtellen kezelés büntetésében mint tettest, Feldheim Izrael és Edelman Márk másodrendű vádlottakat ugyanezen büntetésben a 69. §. 2. pontja értelmében mint bűnrészeseket mondatott ki bűnösöknek.

Konda Sámuelt a négy évi fegyház helyett **négy évi börtönre** ítélte, melybe a vizsgálati fogságba töltött egy év betudatik. **Feldheim Izrael**t két évi börtönre, melyből a vizsgálati fogság egy hónapja leszámítatik. **Edelmann Márkot** egy évi börtönre, melyből egy havi vizsgálati fogság kitöltöttnek vételett. A másodbíróság e mellett a fővádlottat öt, a másod és harmadrendű vádlottakat pedig három-három évi hivatalvesztéssel sújtotta. A sérfett felek a kártéri tésszel a polgári per útjára utasíthatnak.

A kir. kuria ítélete.

A kir. kuria tegnap foglalkozott Konda Sámuel és társai bűnyegével, melyet **Szentimrey Béla** kuriai bíró referált a büntető tanács előtt.

Az ítélet a következő:

Konda Sámuel elsőrendű vádlottat a Büntetőtörvénykönyv szerint minősülő magánokirathamisítás és család büntetésében mondatott ki vétkesnek s ezért **öt évi fegyházra** ítélte.

Feldheim Izrael másodrendű vádlottat ugyanazon törvénykönyv szerint minősülő magánokirathamisítás bűnrészességében mondatott ki vétkesnek s ezért **négy évi fegyházra** ítélte.

Edelmann Márk harmadrendű vádlottat magánokirathamisítás bűnrészességében mondatott ki vétkesnek s ezért **három és fél évi fegyházra** ítélte.

Az ítéletet valószínűleg csak 3-4 hét múlva fogják kihirdetni vádlottak előtt, mivel annak hosszas indokolásánál fogva leirata és expedálására hosszabb időt vesz igénybe. — A kuriai ítéletet Nagyváradon mindenütt élénken pertraktálták tegnap s mindenki megegyezik benne, hogy az szigorúsága mellett rendkívül igazságos.

Az állandó szinnáz a Bémer-téren.

— A törvényhatósági tagok indítványa. —

A nagyvárad állandó színháznak a Bémer-téren építése foglalkoztatja ez idő szerint a város közönségét. A **Sztarill** Ferencz építész által készített tervezet életrevalósága, reális alapja erősen meghódította úgy a törvényhatósági bizottság többségét, mint a nagyközönség javarésztét.

A tervezetet, az általunk már közölt nagyszabású indítvánnyal s a melléje csatolt kötelező nyilatkozatokkal tegnap terjesztették be a város törvényhatóságához. **Sztarill** Ferencz tervezőn kívül **hatvannégy** törvényhatósági bizottsági tag írta alá, azonkívül több kiváló, hangadó városatyá, aki ugyan nem írta alá az indítványt, megígérte annak pártolását.

Ezenkívül a polgárság, illetve háztulajdonosok közül sokan kisebb-nagyobb összeg fizetésre kötelezték magukat, s az így aláírt összeg 10900 forintot tesz ki. Ebben nincsenek benne azok a közvetlenül érdekelt ház- és telek tulajdonosok, akiknek házaiból területet csatolnak a színház helyéhez vagy a köztérhez, s azok sem, akik bizonyos nyert területért nagyobb összeget fizetnek a terv keresztülvitelére.

A mozgalom vezetőinek felkérésére **Busch** Dávid főmérnök fenn járt Bécsben s bemutatva az új tervezet a színház épület terveit készítő **Fellner és Helmer** cégnek s európai híres színházépítők a **színházat a Bémer-téren sokkal előnyösebbnek tartják, mint a nagypiaczon**. A terület változtatása eloszlatná az ő aggodalmaikat is, a mely szerint az óriási piacztéren attól féltek, hogy eltörpül az aránylag elég kicsi színház épület.

A főmérnök számítása szerint a Bémertéri színház körüli tér és új utcák összes burkolata kevesebbe kerül, mint a mennyt (26,000 forint) a nagypiaczi színház körüli hely okvetlen szükséges rendezése falemésztere.

Busch Dávid bemutatta a **Fellner és Hel-**

mer cégnek a tervezetet s részletes felvilágosítást nyújtott a környékről is.

A nyert felvilágosítások után a bécsi cég egy terjedelme nyilatkozatot intézett Nagyvárad város polgármesteri hivatalához, a melyet dr. **Sonnefeld** Zsigmond törvényszéki hites tolmács fordított tegnap németről magyarra.

A hiteles fordítás szószerinti szövege a következő.

A Fellner és Helmer cég nyilatkozata Nagyvárad sz. kir. város tekintetes polgármesteri hivatalának.

Azon tisztelt felhívás folytán, hogy a nagyvárad városi színháznak a nagyvásártérről a Bémer-térré leendő elhelyezése iránt véleményünket nyilvánítsuk, van szerencsénk következőket közölni.

1. Az új tér nagysága elegendő a színház felépítésére, a mennyiben a magas miniszterium — mi előreláthatólag meg fog történni — engedélyezni fogja, hogy a hátmögötti utca 10, illetve 8 met. széles legyen.

2. Kívánatos volna azonban, hogy az épület a Mayr-féle ház építési vonalába tolassék és a színház slótti talaja ésa-tól b és b' felé C 1 méterrel emeltesék, nehogy a színház járdája alacsonyabb, avagy lényegesen alacsonyabb fekvésű legyen a hid nieanjánál.

3. Minthogy a tervezet feljáró az új területen egész terjedelmében nem alkalmazható az épületet a kiegyenlített terület felett 2.30 helyett csak 1.30%-kal kellene feljebb emelni, úgy, hogy a mellékelt tervben bejegyzett nívóankoták előálljanak.

4. Az új terület színház céljára kétségtelenül inkább központilag fekszik, mint a Nagyvásártér s az közvetlenül a város főforgalmi érében fekszik.

5. Végre a színház, mely elvégre még sem képez nagy épületet az aránylag kis téren inkább fog érvényesülni, mint a rengeteg nagy ságu Nagyvásártéren.

A fent előadottakból kitűnik, hogy mi sem áll utjában, annak, hogy a színház a Bémer-téren építtessék, sőt a mennyiben a helyváltozás következtében a községre több költség nem merülne fel, ajánlatos is a színházat ott felemelni.

Amennyiben az alapozás a költség előirányzatban megállapított mélységekkel eszközölhető, a színház építése ezen helyen nem fog többet kiadást igényelni, de sőt a felhajtó meg rövidítése folytán még 6000 forint megtakarítás fog előállni.

Kiváló tiszteletünk kifejezése mellett maradjunk a tekintetes Polgármesteri hivatal aláztatos szolgálai.

Fellner és Hellmer.
cs. kir. építési tanácsosok.

U. i. Ami a hátmögötti utcát illeti, remélhető, hogy a magas miniszterium nem fogja azt kifogásolni, minthogy kisebb színházak egyáltalában hátulsó részükkel más épületekhez is hozzáíphetők. Példa erre Carlsbad, a hol a színház hasonlóképen a színházépítési szabályoknak megfelelőleg készült s mégis engedtetett, hogy a hátmögötti utca hat (6) méter s az egyik oldal utca hét (7) méterre készíttessék.

(A cég fenti aláírása.)

Kik írták alá az indítványt.

A törvényhatósági közgyűlés elé terjesztett indítványt **Sztarill** Ferencz építész, a terv készítőjén kívül a következő városatyák írták alá:

Dz. Baróthy Ákos, Csák Máté, Frankó Endre, Gyöngyösy Lajos, Guttmann József, Kaczián Károly, Kékus Vidor, Miskolezy Barnabás, dr. Molnár Imre, Palotay László, Serdült Bálint, Stark Gyula, Szokoly Tamás, Schöplín Ágoston, Sipos Orbán, Andriská Károly, Bertsey György, Fekete László, Ländler Ferencz, Milibák József, Stern Hermann, Weisz Károly, Amigó Mór, Berger Dániel, Serényi Gusztáv, Terneyi Antal, Ullmann Izidor, Aufrecht Mór, Balogh Dóme, Bognár Sándor, Bartsch Sándor, dr. Dóri Ferencz, Erdélyi József, dr. Grósz Albert, Harmathy Károly, Hillinger Lipót, dr. Ka-

zay Kálmán, Kohn Dávid, ifj. Kohn Sámuel, Kur-
lánder Ráfiel, dr. Kutiák Agoston, Lévy Zsig-
mond, Löbl Henrik, Mayr Sándor, Molnár L., Né-
methy Károly, Nyíry György, Pally Lajos, Papp
György, Rimanóczy Kálmán, dr. Váry Szabó Béla
Weisz Adolf, Wöber János, Komlóssy József, Tóth
Márton, dr. Gram Károly, Sztarill János, Hegedüs
Géza, Jablonszky János, Nemes Jenő, Szántó La-
jos, Szüts István.

A 11,000 frt aláírói.

A tervezet kedvező fogadtatását élénken
bizonyítja, hogy nemcsak a Bémer tér körüli
háztulajdonosok, hanem attól távolabb lakó
polgárok is tekintélyes összegeket írtak alá,
hogy a terv keresztülvitelét a legkönnyebben
biztosítsák és elősegítsék. Már említettük,
hogy egy magasrangú adakozó határozott ígéretet
tett, miszerint a korábban mutatkozott 4600
frt hiány a sajátjából fogja fedezni. Ezenkívül
a kibocsátott kötelező nyilatkozaton a követke-
zők kötelezték magukat az aláírt összegek
megfizetésére:

Hillinger Lipót 2000 frt, özv. Stiedl Ferenczné
300 frt, Miskolczy Barna 500 frt, Tiringer Ferencz
100 frt, Gitye örökösök 100 frt, Fekete Ferencz
200 frt, Lukács István 100 frt, Balázsovich Jenő
100 frt, ifj. Berger Sámuel 100 frt, Róth M. utóda
50 frt, ifj. Kohn Sámuel 100 frt, Weidlich István
500 frt, Hegedüs Géza 200 frt, özv. Kolozsvári
Sándorné 50 frt, Kolozsvári Sándor 50 frt, Stern
Lipót 50 frt, Dr. Döry Ferencz 300 frt, Dr. Grámm
Károly 100 frt, V. Papp József 100 frt, Diósy
Soma 100 frt, Szilárdy Ernő 100 frt, Weiszlovits
Lajos 100 frt, Bodánszky Lipót 100 frt, Lakatos
János 100 frt, özv. Krajcsovic Adámné 100 frt,
Dr. Schweiger Ede 100 frt, Preisz Lipót és fia
100 frt, Vlád Agoston 50 frt, Lévy Zsigmond
500 frt, Ehrlich Ignác 100 frt, özv. Papolezy Fe-
renczné 100 frt, Király Viktor 100 frt, Pally La-
jos 100 frt, Nyíry György 100 frt, Kádár és Kiss
300 frt, Oláry Gyula 100 frt, Bartsch Sándor
200 frt, özv. Schlosser Gusztávné 150 frt, Gut-
tmann József 500 frt, Schönfeld Lajosné 100 frt,
özv. Grunwald Henrikné 300 frt, Dr. Sonnenfeld
Zsigmond 100 frt, Roth M. 300 frt, Voszka Fe-
rencz 50 frt, Rimanóczy Kálmán 1000 frt. Gy-
gyovszky Viktor 50 frt, Poynár János 100 frt,
Tóth Lajos (kályhás) 50 frt, Dr. Baróthy Ákos
50 frt, Daday József 50 frt, özv. Schdravich Já-
nosné 50 frt, Havassy Zsigmond 50 frt, Györfly
Sándor 50 frt, Palotay László kanonok 500 frt.
Összesen **10,900** forint.

Leszkay nyilatkozata.

Az indítványhoz van csatolva *Leszkay* An-
dor szinigazgatónak egy nyilatkozata, a mely-
ben sokkal előnyösebbnek, a szintársulat érde-
kéből biztosítottabbnak jelzi a téli színház épí-
tését a Bémer-térre, mert itt minden oldalról
könnyebben megközelíthető s így látogatottabb
lesz a színház. A városra nézve már azért is
kedvezőbb a színház helyül a Bémer-tér, mi-
vel itt kevesebb szubvenzióval fenttartható a
szintársulat.

Busch Dávid főmérnök serényen buzgól-
kodik, hogy minden akadály el legyen hárítva,
a mely talán késleltetné a helyváltozás által
a színház mielőbbi felépítését. A Bémer-teret lejt-
mérézte, hogy az új burkolat magasságát meg-
állapítsa. Továbbá a színháznak szánt terüle-
ten már kémgödörket ásott a talaj minőség-
ének meállapítása végett.

Szóval az egész ügy igen jól indul, hogy
az erőltetett színház építés mihamarabb meg-
valósuljon és pedig az egyedül alkalmas helyen:
a *Bémer-téren*.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

- Márczius 6. Iparostanoncz iskolai felügyelő bizott-
ság ülése a városházán d. u. 4 órakor.
10. Németh Sándor sajtópöre dr. Péchy
Károly ellen.
11. Városi közgyűlés d. u. 3 órakor.
14. A kerületi betegsegélyző-pénztár köz-
gyűlése.
14. A bihari nemzeti kaszinó közgyűlése
d. u. 4 órakor.
17. Katonai lóvásár Nagyváradon.

* **A készülő oltár.** Nyolcz tiz nap mulva
teljes pompájában, készen fog állani a székes-
egyház karrarai fehér márvány oltára, mely
messze földön ritkítani fogja párját. Az oltár-
asztal oldal lapjait még tegnap felrakták Tóth
István szobrász és egy olasz munkás fölgye-
lete alatt s mondhatjuk már is pompás lát-
látványt nyújt az oltár-asztal domboruművek-
kel, oszlopokkal ékeskedő mellő része. De
ideje volt, hogy az egészen márványból rakott
mellékoltárok s a kereszthajó két pompás érc-
oltára mellett ne legyen kénytelen fa-főoltár
szégyenkezni, mint eddigelé Alig várjuk, hogy e
szentély hangulatteljes homályából bizonyára
hatásosan előragyogó fehér márvány oltár teljes
diszében álljon s méltan sorakozzék Tóth István
többi váradi műalkotásai mellé. Erdekes, hogy
a volt főoltárnak alsó része oly pompásan volt
mű-márvánnyal burkolva, hogy alig vesztet,
valamit fényéből, de szilárdságából sem, ugy,
hogy csak erős kalapácsütéseknek engedett s
még akkor is nagy darabokban esett szét. A
régii főoltárnak felső, fából faragott része oly
hatalmas arányokban készült, hogy azt alig le-
het valamelyik templomba értékesíteni.

* **Márczius 15-ike az iskolákban.** A pol-
gárságon kívül, mely ez idén is pártkülönbség
nélkül és kellő fényvel ünnepli meg nemze-
tünk újjáébredésének nagy napját, — az ifju-
ság is nagyban készülődik. Ez idő szerint már
a jogakadémia, gymnasium, keresk. iskola, reál
és a felső leányiskola készülődésséről vettünk
hírt, mely iskolák növendékei ez idén is lelkes
hangulatban akarják e nap evfordulójt meg-
ünnepelni.

* **Lemondott a kerületi orvosi állásáról.**
Dr. *Berkovits* Miklós tb. városi főorvos, a pol-
gármesterhez intézett beadványában kerületi
orvosi állásáról lemondott. Beadványában sem-
mivel sem indokolja a leköszönését. Dr. Ber-
kovits Miklós lemondásá folytán Nagyvárad vá-
ros közegészségügyi hatósága egy jeles erőt
veszít el.

* **Személyvonat Nagyvárad és Vaskóh
között.** Említettük annak idején, hogy a belé-
nyesiek folyamodványt adtak be a kereske-
delmi miniszterhez az iránt, hogy Nagyvárad
és Vaskóh között a közlekedés gyorsítása ér-
dekében egy személyvonat állítsák be. A
kérvényt a kereskedelmi miniszter kedvezően
intézte el s kilitásba helyezte, hogy a vonatot
engedélyezni fogja. Ez ügyben Papp János a
Nagyvárad—Belényes—Vaskóhi vasut titkára
tegnap Budapestre utazott a tárgyalás meg-
tartása végett. A tervezett személyvonat a
Budapest felől Nagyváradra délután megérkező
személyvonathoz nyerne csatlakozást s este
7 óra tájban érkezne Vaskóhira. A szóban volt
gyorsvonatnak az állta utját, hogy a pálya
nem elsőrendű minőség szerint épült s így
nem bírná ki a gyorsvonat közlekedést. — Az
új vonat megindulásával a menetrend is ter-
mészetesen változást fog szenvedni. — Jó
lenne felhívni az illetékes körök figyelmét arra,
hogy a mostani hajnalán induló vonat indu-
lási idejét legalább is egy órával későbbre
tennék, mert a mostani indulási idő a közön-
ségnek rendkívül kellemetlen.

* **Edelmann Márk Amerikában.**
A »László-malom« egyik szomorú neve-
zetességű tagja, mint hire jár, már he-
tekkkel ezelőtt elhagyta Nagyváradot s je-
lenleg Amerikában tartózkodik. Egyik
helybeli lap tudvalevőleg február elején
azt a hírt közölte, hogy Edelmann a
Kuria felmentette. Edelmann ekkor egy
napig örömsugárzó arczczal sétált a vá-
rosban, örömmel újságolván ismerőseinek,
hogy felmentették. Valaki azonban Buda-
pestről figyelmeztette, hogy ügye nem igen
jól áll s hogy a Kuria még nem is hozott
ítéletet a bűnygyben s hogy mi több való-
színűleg egy pár évi fegyház vár reá.

E d e l m a n n megneszelvén e dolgot azt
gondolta, hogy jobb lesz az új világban
folytatni az életet s szépen átvitorlázott
Amerikába. A hírt, mivel arról csak a
késő éjjeli órákban értesültünk, fenntar-
tással közöljük. — Reméljük, hogy a másik
elitélre vigyáz a rendőrség.

* **A budapesti növendékpapság ünnepélye.**
A budapesti növendékpapság »Magyar Egyház-
irodalmi Iskolája« f. hó 7-én a központi pap-
nevelő I. emeleti dísztermében az intézet ének-
és zenekar közreműködése mellett Aquinói
Szent Tamás-ünnepélyt rendez. Az ünnepély
délután 5 órakor kezdődik. Műsora a következő:

1. *Elnöki megnyitó.* Tartja *Konrad* Fe-
rencz IV. é. h. h.
2. *Troubadour.* Potpourri. Verdítől. Előadja
a zenekar.
3. *Óda szent Tamáshoz.* Irta Szabó Ödön
I. é. h. h. Szavalja Duiiskovich Elek II. é. h. h.
4. *Ünnepi dal.* Oberhoffertől. Előadja az
énekkar.
5. *Szent Tamás és az álbohcselek.* Irta
Gerő János I. é. h. h. Felolvassa Vargyas Tivadar
I. é. h. h.
6. *Egmont.* Beethoventől. Előadják: hegedűn
Gönczi Ede III. é. h. h., zongorán Latkovits Béla
III. é. h. h.
7. *Elnöki zárszó.* Tartja *Konrad* Ferencz
IV. é. h. h.

* **Kath. bál Hegyköz-Ujlakon.** Hushagyó
kedden a hegyköz-ujlaki katolikusok jótékony-
célú bált rendeztek. Kitünően mulatott az
összegyűlt nagyszámú közönség s tetemes ösz-
szeget juttathatnak a jótékony célra is. Számo-
san voltak jelen a környék, sőt a váradi fia-
talság közül is. A jókedvben senki sem szűkül-
ködött s így a siker teljes volt.

* **A brazíliai virginia első fellépte.** Teg-
nap került először előadás alá a nagyváradi
dohánytőzsdékben az új brazíliai virginia. Ter-
mészetes, hogy a dohányzók világában nagy
érdeklődéssel várták az új füstölő szerszámot
s tegnap hihetetlenül keresték az összes trafí-
kokban az új »szivar premieret.« Az új szivar
nem erős, elég kellemes kissé édeses izzel. Rö-
videbb mint az ötkrajczáros u. n. bakavergó-
nia, de valamivel vastagabb. Világos színű s
füstje meglehetősen illatos szép kékes színű, de
még nem eléggé száraz, különösen a vége felé.
Az első példányok tehát elég jól beváltak csak
attól félünk, hogy egy pár hónap mulva ez az
olcsó szivar csak olyan rossz lesz mint a kez-
detben szintén igen jó portorikó és Wekerle.

* **Mükedvelői előadás Nagyváradon.** A
nagyváradi iparos ifjak minden évben rendez-
nek egy jótékony célú előadást. Az idén is
kifognak rukkolni a szinpadra egy népszimű-
vel. A Csepreghy »Sárga Csikóját« fogják elő-
adni s már javában folynak is a próbák. Az
előadást, melyet husvét első és második nap-
ján fognak előadni, *Szalóki* Elek rendezi. A
szerepeket az eddigi előadások alkalmával ki-
tűnt iparos ifjak veszik kezükbe, mi már előre
is kellőleg biztosítja a siker elérését.

* **Az angyalesinalók ügye.** A napokban
megirtuk *Kis Mária* és társai esetét. A rend-
őrség széles mederben folytatta a vizsgálatot,
mely alkalommal az is kiderült, hogy a gyer-
mek hullát nem a temető árkában ásták el,
hanem a Körösbe dobták s azonos a Körösből
kifogott egyik hullával. A napokban az egész
ügyet áttették a kir. ügyészséghez, terjedelmes
jelentés kíséretében, mely hivatal a főzinkost
ideiglenesen szabadlábra helyezte, tekintve,
hogy apró gyermekei vannak s számos bizto-
síték van arra nézve, hogy a városból nem
fog eltávozni.

* **Mükedvelői előadás Belényesben.** Belé-
nyes város intelligens társadalma folyó hó
2-án az állami leányiskola helyiségében jóté-
kony célú mükedvelői előadást rendezett.
Szinre került: »A leány ostrom« vigjáték I.
felvonásban. Szomaházy Istvántól. A szereplők:
*Nerpsz Anna, Belicsay Irén, Karolczán
Lujza, Varga Margit k. a. Balku István,
Zih József, Varga Sándor.* kiknek összhangzó
játéka általános tetszést ért el. Ezt követte
»Szerenád« Szécsi magán jelenete, melyben

Kaffa Zsenike k. a. igen megkapóan produkálta a bakfisi kis leány szerelmi érzelmeit. II. „Katonásan”. Vigjáték, Andreánszkytól. **Kaffa Irén** k. a. (özv. Berendyné) és **Turcsányi Ferencz** (Gárday) játéka különösen lekötötték a nagy számban megjelent publicum figyelmét. — „Rákóczy Ródoton” melodráma szavalta **Kovács Gyula** zongorán kísérte **Kaffa Zseni** k. a. czimbalomon: **Papp Róza** k. a. „Oh ezek a férfiak” illosvaitól magánjelenet, előadta **Grünner Karolina** k. a. — III. „Virág fakadás” vigjáték Murraytól. **Kaffka Irén** (Mártha), **Szathmáry Sarolta** (Neli) **Steer Katuria** k. a. (Katicza) **Balku Imre**; **Turcsányi Ferencz** (Laczi) és **Benedek Laczika** (Ödön) szerepét adták teljesen kielégítően. A műkedvelői előadást városi vendéglő helyiségében reggeli órákig tartó táncvizsgálat fejezte be.

* **Sorozás.** Nemsokára megkezdődik városunkban a sorozás a központi járásra nézve. Megtelnek újra a korezmák a leendő hadfiakkal kik szomorú notákban keseregnek el a karczos mellett a civilizációs szabadságot. S míg ők mulatnak, az alatt otthon az asszony, az anya bánkodik, mert hát tudják jól, hogy katonáknál ránczba szedik a gyermeket egy mozdulatáért is. Aztán meg olyan hírek szállongnak a levegőben, hogy nemsokára talán az ágyu elébe kell állani, mert míg a civilizáció a tűzhely körül bábiskol, ők állanak elő, ha baj van a »kréta« körül. Eldalolja busan a cigány száraz fája mellett:

»Katonának menni kell a harcba,
Ha felzeng a réztrombita hangja.
Édes anyám ne várjon utánam
Nem egyedül leszek a csatában.«

* **Panasz egy viczinalisra.** Megirtuk annak idején, hogy a margitta és vidéki közönség felszólalt az általuk tetemes tüsszeggel szubvencionált vasut rosszasága ellen. A kocsik oly ózsdia és rozgámba voltak, hogy valóságos csufság számba mentek. A kereskedelemügyi miniszter rendelete folytán, most már intézkedett is az üzletvezetőség új kocsik végett s teljesülni fog a közönség óhaja, a mizériák megszüntetése által.

* **Bimbó hervadás.** **Paksy Gusztáv** nagyváradi köztisztviselő polgárát, súlyos csapás érte. Hét éves leánykája, **Paksy Leóna** rövid de súlyos szenvedés után meghalt. Temetése ma délután lesz Holdvilág utcza lakásáról. A család a következő gyászjelentést adta ki: **Paksy Gusztáv** és neje **Csikó Emma** fájdalomtelt szívvel tudatják jó barátaik és ösmerőseikkel **Leóna** a 7 éves kis lányuk hosszas szenvedés után elhunytát. — Temetése március 5-én délután 4 órakor lesz Kis Magyar- és Holdvilág-utcza 289—290. számú szülei háztól, gyászolják elvesztett kedves kicsinyöket, a bánatos szülők és kilencz testvérei **Béke** hamvaira!

* **Pálkamérés az iskola mellett.** Esküllő Biharmegyei községben küzvetlenül a népi iskola szomszédságában egy pálinkamérés volt. Természetes, hogy ez a közelség az ott napról napra ismétlődő botrányos jelenetek miatt nem valami épületes példát és látványt nyújtott az iskolás gyermekeknek, miért is figyelmeltetés folytán a nagyváradi kir. pénzügyigazgatóság az italmérési engedélyt a butyik tulajdonosától megvonta. A megyei közigazgatási bizottság most a pénzügyigazgatóság határozatát helyeslőleg jóváhagyta.

* **Éjjeli garázdalkodás.** Három fiatal ember szörnyű jó kedvel mulatott tegnap éjjel. Óriási gajdácslást vittek véghez, betörték egy néhány gázlámpát s a vége az lett, hogy egymásnak rontottak és véresre verték egymást. A rendőr őrszem azonban talpon volt és bepisérte őket a rendőrséghez, hol nyugodalmassal éjjeli szalást kaptak, egymástól külön választva.

* **Adj a tótnak szállást.** Tegnap Székelyhidon egy középkori ember, aki magát a **Neidlinger varrógép** cég ügyökének adta ki **Jónás János** vendéglőjében megszált. Reggel a vendéglős nemesak vendégének, de egy csomó ékszernek, aran- és ezüstneműnek, valamint 40 frt köszpénznek is — csak hült helyét találta. A kára körülbelül ezer forint. Ugyanez a jeles firma **Ebstein Lázárné** kárára

is követett el lopást. A távirati értesítésre a fővárosi rendőrség megindította a nyomozást de csak annyit tudott megállapítani, hogy a vigécz a **Neidlinger cég** előtt is ismeretlen, nemesak a rendőrség előtt.

Nagyvárad város közügyei.

Közigazgatási ülés.

Nagyvárad város közigazgatási bizottsága tegnap délután hosszabb ülést tartott, a melyen több közérdekű ügyet tárgyaltak. A közigazgatásról szóló féléves jelentés kapcsán több javaslatot fogadtak el, a melyeket a miniszter figyelmébe ajánlanak.

Jelen voltak: **Beöthy László** főispán, mint elnök, **Sal Ferencz**, **Rácz Mihály**, dr. **Grósz Albert**, **Rádi Ödön**, **Sipos Orbán**, dr. **Grámm Károly**, **Papp Miklós**, **Gyurkovits Kornél**, dr. **Bulyovszky József**, dr. **Vári Szabó Béla**, dr. **Baróthy Akos**, **Mihelffy Adolf**, **Némethy Károly**, **Hoványi Géza**, **Dús László** és **Frankó Endre**.

Rácz Mihály főjegyző felolvasta a polgármester havi jelentését, amelynek a közegészségügyre és közbiztonságra vonatkozó adatait már közöltük.

A közadók befizetése kedvező volt, mert 4960 frttal több kincstári adót fizettek be február hóban, mint az elmúlt év hasonló időszakában.

Befolyt:

egyenes adóban	44731 frt
késedelmi kamatokban	640 frt
hadmentességi díjakban	116 frt
bélyeg- és jogilletékben	2444 frt
házaló-adóban	38 frt

A jelentést tudomásul vették.

A szakelőadók jelentései nemlegesek.

Papp Miklós jelentésében felemlíti, hogy Nagyváradon és Biharmegye 8 helyén marhasó árudát állít fel a pénzügyminiszter.

A bizottság javaslatai.

A közigazgatásról szóló féléves jelentés kapcsán több rendbeli javaslatot terjeszt a közig. bizottság az egyes miniszterek elé, melyek a tapasztalt hiányokon vannak hivatva segíteni.

A javaslatok a következők:

Tekintettel Nagyvárad város szűk határára, kívánatos volna a túlmunkaerő foglalkoztatása céljából nagyobb ipartelegeket létesíteni. Kéri a minisztert, hogy Nagyváradon egy dohánygyárat állítson fel.

Egyes anyakönyvezetők összetévesztik a szülei és a törvényes gyámokat, ami hátráltatja a gyors működést. Kívánatosnak jelzik, hogy a miniszter erre hívja fel az összes anyakönyvezető hivatalokat.

Javasolják a miniszternek, hogy a nagyobb városok anyakönyvezetőinek véleményét az anyakönyvek egyszerűsítése céljából. Szükségesnek véli a közig. bizottság a szülésznek nevének bejegyzését az anyakönyvi felvételnél.

Javasolja a bizottság a felvidéki házalók ellenőrzését s hogy csak heti vásárok alkalmával árulhassanak és ezáltal megvédessék a helyi ipar és kereskedelem.

Kéri a vasuti tarifák helyesebb megállapítását, különösen a szén és nyerstermények szállítására. Főként a helyi érdekű vasutak tarifái magasak,

Az adóhivatal fejlesztése.

Hoványi Géza indítványozta, hogy vegyék bele a felterjesztésbe a bizottság kérelmét az irányban, hogy a nagyváradi kir. adóhivatal első osztályává emeltesék s pénzváltó jeleggel ruháztassák fel.

Papp Miklós pénzügyigazgató kijelenti, hogy a miniszter felhívására már jelentést tett az adóhivatal pénzváltó jeleggel való felruházására nézve s mihelyt megfelelő helyiség lesz, azt életbe léptetik. Az első osztályává emelést azonban a miniszter nem tartja ezidőszert megadhatónak.

A pénzügyigazgató jelentését örömmel fogadták; de ennek daczára mindkét kérelmet felterjesztik a miniszterhez.

Segítség a városoknak.

Mihelffy Adolf egy körülményre hívja fel a közig. bizottság figyelmét. A vidéki városok falukká süllyednek az óriási terhek alatt, ha a kormány nem segít a házadók reformjával. Lassankint a házak elértektelenednek. Irjon fel a bizottság a jelentés kapcsán, hogy a kormány a házbéradó helyett a hasznosztályadót engedélyezze.

Az indítványt elfogadták.

A keresk. miniszter értesíti a várost, hogy a debreczen-nagyváradi villanyvasut közigazgatási bejárása március 22—26. lesz. A bejáráshoz Nagyvárad város részéről **Gyurkovits Kornél**, **Rácz Mihály** és **Dús László** küldték ki.

A gőzmozdonyu közuti vasutársaság a Nagypiac-téren egy 3-ik vágány lefektetésére kér engedélyt.

Azzal adták vissza a kérelmet, hogy közvetlen terjeszse fel azt a társaság a miniszterhez. A közigazgatási bejárásnál majd képviselteti magát a város.

Apróbb adóügyeket tárgyaltak még s ezzel az ülés véget ért.

Bankok és szövetkezetek.

Az országában nemrég nagy vita folyt a szövetkezetek körül. **Károlyi Sándor** gróf támadta a kormányt, hogy nem tesz a szövetkezetekért annyit, mint kellene, **Darányi** miniszter és azok, kik sarkába keltek, az ellenkezőt vitatták. Rámutattak az állami patronátus alatt keletkező tej- és egyéb szövetkezetekre, a szövetkezeti törvény készülő reformjára, arra az egy millió forintra, mi a szövetkezetek részére a pesti hazai takarékpénztárnál van elhelyezve. Mindezekből azt a reájuk nézve megnyugtató következtetést vonták le, hogy a kormány sokat tesz a kis emberek szövetkezeteiért. Alaptalan tehát az a vád, hogy őket a bankok és takarékpénztárak zsiros osztalékai érdekében elhanyagolná.

Fogadjuk el, hogy történik itt-ott valami, de kétségtelen, hogy nem történik elég. A mi történik is, oly módon jó létre, mi éppen nem mutatja az intéző körök nagy lelkesülését a szóban forgó kérdés iránt. Már az 1888-ban létrejött regále-törvény utasítá a pénzügyi minisztert, tegyen előterjesztést a regále-törvényeknek szövetkezeti célokra való felhasználása iránt. Ki hallotta, hogy ez valaha megtörtént volna? Pedig azóta csaknem tíz év folyt le. Micsoda az a bizonyos egy millió forint, a mely után a szövetkezetek szépen megfizetik a kellő kamatot, ahhoz a száz meg százezer frt-nyi segítséghez képest, mit a kereskedelemnek szolgáló hajózási vállalatok évente kapnak? Micsoda egy általán a szövetkezetek érdekében kifejtett akció ahhoz képest, a mily föladatok megoldásáról van szó?

A miniszterek ezzel a javaslattal már egy év előtt elkészültek. **Bánffy báró** bejelentette, hogy a legrövidebb idő alatt be is mutatja. A jó szándék meg volt nála, de nem tette még sem miért? Azok a milliók, melyek ez uton az országba jöttek volna, előreláthatólag zavarták azok cirkulusait, a kiknek a mai helyzet annyi előnyt és oly zsiros osztalékokat nyújt.

Ezek az urak, a kik a mai fejlődés szerint egy személyben bankárok és politikusok, siettek a közérdeket, a választók által kezükbe helyezett befolyás segítségével, pénzintézeteik érdekeinek aláhelyezni. Sikerült is. Most tehát az ünnepies formában adott miniszteri ígéret mellett sem jutottunk tovább annál, a hol voltunk. Reméljük azonban, hogy a nyereségre vágyó nagy bankok készülő háboruja majd csak kiségit bennünket abból a kátyuból, a melybe a gazdasági humanizmus ügyét az uralkodó szellem és a kormányzó osztályok önzése belesegítette.

Azt, hogy erre sürgős szükség van akkor, midőn az uzsora egész országrészek lakosságát fosztja meg betevő kenyereitől, tagadni józan

észszel és hazafias szívvvel nem igen fogja valaki. Ha tagadja, akkor e kettőből hiányzik nála legalább az egyik.

A gróf Károlyi és Wolff-féle szövetkezetek kimutatták, mely irányban kell haladni és bebizonyították, hogy nálunk meg van az anyag, a melylyel a jövőt biztosítani lehet. Ha a merkantilizmus és uzsora garázdálkodása nem sürgetné az erélyes föllépést, a mozgalom országosítását, akkor át engedhetnők a dolgot a maga lassu fejlődésének. De mikor minden évi haladék ezek gazdasági létét semmisíti meg, akkor sietni kell. Tulajdonképpen az állam részéről nem is áldozatokról, csak buzgalomról és energiáról van szó. Arról, hogy a törvényhozás reformálja a hiányos szövetkezeti törvényt és intézkedjék, hogy a szövetkezetek pénzhez jussanak. Nem az állam kasszájából, hanem az által, hogy a kibocsátandó kötvények biztosítékait a törvény szabja meg. Ezek a kötvények aztán a záloglevelek módjára lennének eladhatók és nem is kétes, hogy a külföld örömmel venné őket.

EGYESÜLETEK.

A budapesti katolikus-kör közgyűlése.

A budapesti katolikus kör ma tartotta évi rendes közgyűlését gróf Eszterházy Miklós Móricz elnöke mellett. Az elnök megnyitó beszédében összetartásra buzdította a katolikusokat azzal a mozgalommal szemben, a mely most az országban elterjedt és a mely ezen egy szóban nyer kifejezést: felekezetenküliség. Tiltakozik ama vád ellen, hogy a katolikusok a közrendet megtámadják, ők csak azért küzdenek, hogy a törvényhozást ismét keresztény szellem hassa át. Gróf Eszterházy beszédét nagy tetszéssel fogadták, mire Gyürky Ödön titkár jelentése került volna felolvasásra, de azt, minthogy amugy is kinyomtatják és szétosztották, felolvasottnak tekintették és tudomásul vették. A titkári jelentésből kitűnik, hogy a kör vagyona 12.200 forint, a választások után Pintér Kálmán záróbeszéde következett, a melyben tiltakozott ama állítások ellen, mintha a katolikus kör a felekezeti elfogultság, gyűlölséget szítaná.

A biharmegyei gazdasági egyesület közgyűlése. Megyénk e virágzó egylete, melynek áldásdús működését minduntalan van alkalma érezni a város közönségének, folyó hó végén tartja meg rendes évi közgyűlését. Sok érdekes ügy fog szőnyegre kerülni — s mint értesülünk — néhány a gazdaközönséget közelebből is nagyon érdeklő kérdés felett is határozni fognak. Az elhunyt báró M a n n s b e r g Ernő halála folytán megürült pénztárnoki állást is ezután fogják betölteni.

Meghívás. A nagyváradi földmivelők olvasókörének választmányi tagjai március 7-én d. u. 5 órakor a Krupka házban tartandó választmányi ülésre tisztelettel elvárólag meghívottnak. Tárgyak: 1. A bálrendező bizottság záróadása. 2. Körünk érdekének előmozdítását célzó intézkedések. Nagy Váradi, 1897. március 4. K i s s Elek elnök. L u d v i g h Béla jegyző.

I R O D A L O M.

— **Magyar Sakkujtság.** E czimen kintünően szerkesztett havi sakkfolyóirat indult meg, mely régóta érzett hiányt van hivatva pótolni s mely ama körülmény folytán, hogy a lap szerkesztésében a legjelesebb hazai sakkerek működnének közre, valóban európai színvonalú s fölveszi a versenyt bármely külföldi hasonló szakfolyóirattal. A lap belső dolgozó-társai között ott találjuk két világhírű mestereinket: C h a r o u s e k Rezsőt és M a r ó c z y Gézát, továbbá általánosan ismert zseniális feladványszerzőinket: E h r e n s t e i n Mór, H a v a s i Arthurt és S c h u s t e r Zsigmondot. A lap kiállítása méltó a gazdag tartalomhoz. A mutatószám 32 oldalra terjed s magában foglalja a január és február havi füzeteket. Ezen, a maga nemében szép és nemes vállalat — mely hazánkban ilyen arányokban az első s bizonyos tekintetben kulturális és nemzeti missziót teljesítő szakorganum — megérdemli, hogy a magyar sakközönség

támogassa s ez által a lap fennállását biztosítsa. Előfizetési ára: egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, negyed évre 3 korona. Megrendelhető: ifj. B e r g e r Sámuel kiadónál, Nagyváradon.

REGÉNY-CSARNOK.

Rab-szerelem.

Francia regény.

15.

Mikor alig volt messzebb 20 lépésnél Norine éles szemei felismerték a jövevényt, ki nem volt más mint a régi segéd.

Champenóis! mondá halkán a gazember visszajött.

Jó estét gyermekek, mondá Vincard apó megérkezve. Kész a vacsora? Hoztam magammal egy czimborát, kivel a gurgusi vásáron találkoztam s ki épen utban volt hogy visszatérjen hozzánk.

Jó estét atyuskám, felelé Norine rosz kedvvel. Legyen egy csepp türelemmel, a leves rögtön készen lesz.

Jó estét Norine mondá hízog hangon Champenois, ledobván magáról tarisznyáját. Hogy érzi magát?

S megpillantva Griotte-ot, erősen szemügyre veszi őt, Griotte azonban szemhunyorgatás nélkül merészen kiállta az új jövevény tekintetét.

Champenóis mint a szürkület és a kialvó tűz világnál még kivenni lehetett, ravasz tekintetű zömöktestű alacsony ember volt, ajkai s magatartása gonoszlelkületre mutattak arca fénylett, szemei felett pedig két sima veres vonal húzódott a szemöldökök helyén. Olyan volt mint a Faust ördöge.

Ez a Jean Margaux, az új inas, kiről neked utközben beszéltem, mondá a cipész Champenois vizsga tekintetere válaszólag.

Jean ime Champenois ő fogja befejezni tanításokat s úgy fogsz ezentul neki engedelmességed mint nekem. Most pedig vége a ceremóniának, miután megismerkedtetek egymással, üljünk le valamennyien s együnk valamit, mert én olyan éhes vagyok, mint egy farkas.

Norine előhozta a barna cserép tányérokat mindenki elébe letett egyet s azután kiosztá a párolgó levest.

Pár pillanatilag egyebet sem lehetett hallani, mint a kanalak csörgését s a szájak összevadását, a mint a levest nagy mohón fogyasztották.

Hát mi az ujság Champenois? töré meg végre a csendet Vincard apó. Remélem, hogy hoztál a tarisznyádban legalább is egy hétre való ujdonságot.

Mi az ujság? viszonzá a kérdező, hát bizony nagyon sokat nem tudok csak Auberivében hallottam, hogy az új fogházból megszökött egy fiatal rab s a zsandárok erélyesen üldözik, sőt már nyomában is vannak. No nem szeretnék a bőrömbé lenni.

Szerencsére, hogy a hold épen e perczen egy nagy felhő háta mögé rejtőzött s a pislogó parázs igen gyér fényt vetett csak, különben Griotte okvetlenül elárulta volna magát, mert arca egyszerre bíbor színt öltött, egész teste remegett kezei idegesen összehúzódtak, úgy hogy a már üres tányért kiejtette kezéből, mely darabokra törve hullott szét a földön.

No te ügytlen, rivalt rá Vincard apó, nem tudsz jobban ügyelni, máskor légy vigyázóbb, mert nekem nincs ám üveges raktárom az erdőben.

Norine karjával megtaszítá Griotte-ot s figyelemre inté, hogy óvatos legyen.

Igen, igen mondá Champenois a Griotte hebegő szavaira, egy rab megszökött, de nyomában vannak a csendőrök, itt jönnek már az erdőben. No lesz ne-mulas. (Folyt köv.)

T A V I R A T O K.

A pápa koronázási évfordulója.

Róma, március 4. (Saját tud. táv.) A mai ünnepi misén, melyet a pápa koronázási évfordulója alkalmából mon-

dott a bibornokkal, püspökkel és prole-tárokkal jelent meg. A diplomáciai kar teljes számmal diszben jelent meg. A pápát belépéskor nagyszámu közönség üdvözölte. A kóruson megszólalt az orgona s mindenki meghatóttan nézte az ősz egyházfejedelmet, ki most már a legjobb egészségnek örvend.

Főúri eljegyzés.

Budapest, márcz. 4. (Saj. tud. táv.) A legfiatalabb gróf, ki tehát nem a legdemokratikusabb s kinek neve most már gróf Tisza Kálmán, eljegyezte Keglevich Gábor gróf leányát Erzsébetet Egreskatan.

A görög sajtó magatartása.

Athén, márcz. 4. (Saj. tud. táv.) A görög sajtó nyíltan kijelenti, hogy a hatalmak utiina a leghatározottabban visszautasítandó.

Nem akar kiderülni.

Athén, márcz. 4. (Saj. tud. táv.) Ugy lát-szik a görög-török háboru kikerülhetetlen. György király maga akar Tessáliába menni, az ügyek végleges elintézése végett.

Egy repülőgép feltaláló halála.

Kolozsvár, márczius 4. (Saját tud. táv.) Márton Lajos egyetemi tanár, ki elméletben feltalálta a repülő gépet, ma meghalt rövid szenvedés után.

Elfogott rablógyilkos.

Budapest, márczius 4. (Saj. tud. távirata.) A budapesti és bécsi rablógyilkost ma Szurdokon elfogták a csendőrök. Teljes beismerésben van s így átadták az igazságszolgáltatás kezébe.

A csendőrök zsoldja.

Budapest, márczius 4. (Saját tud. táv.) Kánaéből érkezett hírek szerint a kormány tegnap reggel kijelentette a konzuloknak, hogy képtelen a török csendőrséget kifizetni, mert 120,000 piasterre volna szüksége s ebből az összegből 65,000 hiányzik. Az volna tehát az óhajta, hogy abból a konzuli pénztárból, a melyet a tavaly események után a 3%-os behozatali vámon befolyt összegekből a kárvalottak kielégítésére alakítottak, megfelelő kölcsönt adnának. A konzulok erre már-már késznek nyilatkoztak, a mikor megtudták, hogy a török kormánypénztárban nemcsak 120,000 piaster, hanem további 60,000 piaster is van, a mely összeg előtte való nap érkezett Kandióból. Ismail basa kormányzó ezt nem tagadhatta, mire a konzulok a csendőrség rögtönös kifizetését követelték. A csendőröket erre három hónapra ki is fizették.

Tüntetés a Krétával való egyesülés mellett.

Budapest, márczius 4. (Saját tud. táv.) Athénből távirják: Tegnap ismét tüntettek a Krétával való egyesülés érdekében. Az athéni metropolita táviratokat intézet a pétervári metropolitához és kéri őket, emeljék föl szavukat a hitükért és üdvösségükért harczó krétaiak érdekében.

Mac Kinley kabinetje.

Washington, márcz. 3. (Saj. tud. táv.) Az új kabinet a következőképp alakult meg: Sharmán államtitkár (külgyminiszter), Gage kincstári titkár, Alger hadügy, Bliss belügy, John Long tengerészet, Wilson földmivelés, Mac-Kenna attorney general (az igazságyi hivatal főnöke), Gary főpostamester. A nemzetközi bimetalista értekezlet érde-

kében alkotott Cleveland-billt ratifikálták. A képviselőház a bevándorlási billt 193 szóval 37 ellenében elfogadták. A bill ellensúlyozni akarja az elnök neto jogát.

KÖZGAZDASÁG.

Az »Agrár-bank« működése nálunk. A nemrég Budapsten megalakult »Agrár-bank« működése körébe bevonta a filloxera által elpusztított szőlők reconstructióját is oly módon, hogy az újraültetésre kölcsönt ad a gazdáknak. A feltételek azonban olyanok, hogy a bank felügyelete és ellenőrzése megbénítja a gazdák tevékenységét de meg kivihetetlenek is. Ezért éppen nem talál a szőlős gazdáknál kedvező fogadtatásra. A bank egyik képviselője ifj. Molnár Lajos Nagyváradon működik, s köre Bihar és Kolozs megyékre terjed ki.

A hegyi választmány ülése.

A nagyváradai szőlőbirtokosok hegyi választmánya tegnap délután ülést tartott.

Jelen voltak: Dr. Sipos Árpád elnök, Márkus János hegybíró, Csobánczy Lajos, Kugler Albert, Schadeberg Béla, Kaczián Károly, dr. Molnár Imre, Bordé Ferencz, Serdül Bálint, Szabó József, N. Justh Sándor, Székely Sándor Wiener J.

A hegybíró jelentése szerint a közbiztonság a hegyen jó volt; egy betöréses lopás fordult csupán elő. A közegészségügy kielégítő. Született 6 gyermek, meghalt 2 gyermek. A téli igen kedvező lévén a föld forgatásra nagy területet forgattak. Munkáshiány nem volt.

A jelentést tudomásul vették.

Az igen rossz állapotban levő hegyi utak kijavítására a város 1980 frtot engedélyezett. Ez igen kevés a 33 kilométer uthálózat kijavítására, de mivel a város többet e célra

nem adhat, jövőre más módozatról kell gondoskodni az utak jó karban tartására nézve. A hegyközségi rendtartás a jóváhagyással ellátva leérkezett s így az végleg megalakulhat.

Az évi közgyűlést és a közgyűlést és a hegyközség alakuló közgyűlését együttesen márczius hó 21-én délelőttre tűzték ki a következő tárgysorozattal:

1. Számvizsgálók jelentése;
2. A hegyközség megalakulása;
3. A költségvetés és
4. A választások.

Néhány kisebb jelentőségű ügyet intéztek még el.

Terménytőzsdé.

Budapest, márcz. 4.	
B u z a	őszre, bácskai 5.75
»	őszre, északi 7.66
»	október-novemberre, bácskai 7.39
»	okt.-nov.-re északi 7.36
R o z s	őszre bácskai 10.95
R o z s	őszre, északi 6.47
T e n g e r i,	okt.-nov.-re, bácskai 3.57
»	okt.-nov.-re, északi 3.80
R e p c z e	október-novemberre, bácskai 3.82
»	okt.-nov.-re, északi 11.00
Bécs, márcz. 4.	
B u z a	tiszai 8.70-0.-
»	bánsági 8.25-0.-
»	bácskai 8.34-0.-
»	szokványáru őszre 0.-0.-
B u z a	szokványáru tavaszra 7.10-0.-
R o z s	tiszavidéki 4.15-0.-
»	szokványáru őszre 6.45-0.-
»	szokványáru tavaszra 6.53-0.-
T e n g e r i	magyar 6.40-0.-

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1897 márcz. 4-én.	
Magyar aranyjárdék 4%	122.-
Magyar koronajárdék	98.70
Magyar vasúti kölcsön aranyban 4 1/2%	100.55

Magyar vasúti kölcsön ezüstben 2 1/2%	101.20
Magyar keleti vasúti államkötvény 1876-ból	120.55
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	97.-
Italmérségi jog megváltási kötvény	100.50
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	98.05
Magyar nyeresémi sorajegy-kölcsön	149.-
Tiszaszabályozási és szegedi sorajegy kölcsön	137.-
Oszták járadék papirban	100.20
Oszták járadék ezüstben	123.-
Oszták járadék aranyban	123.-
Tsztrák korona járadék	100.20
1860. oszták államsorsjegyek	141.50
Oszták magyar bankrészvény	951.-
Magyar hitelbank részvény	392.-
Magyar hitelintézeti részvény	359.-
Oszták-magyar államvasúti részvény	841.50
0 frankos arany (Napoléondor)	9.50
Német birodalmi márká	58.72
London vista	119.95
Páris vista	47.60
20 márkás arany	11.74

A szerkesztésért ideiglenesen felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Kitünő munka!

Van szerencsénk a nagyérdemű közönségnek szives tudomására hozni, hogy a legfinomabb bel- és külföldi tavaszi szöveteink már megérkeztek továbbá felemlítjük azon kitünő munkaerőt, melyet **Bécs és Budapestről** hozattunk. Azon helyzetbe vagyunk, hogy a nagyérdemű megrendelőinket sokkal jobban kielégíthetjük, mint bár melyik budapesti vagy bécsi cég, miután még **30 százalékkal olcsóbbak is vagyunk** kérjük szives pártfogását maradtunk kiváló tisztelettel

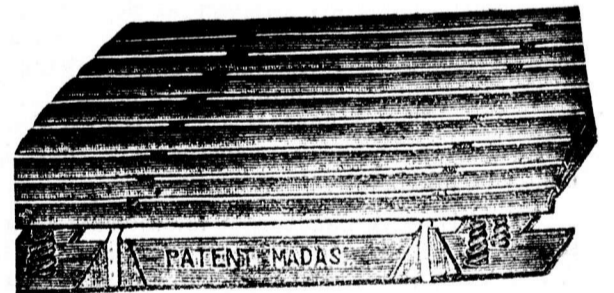
Fudally és Társa

Fő-utca Rimanóczy-ház
(a megyeház mellett.)

Katonai és papi munkákat elvállalunk a legjutányosabb árban.

60-1-6

Szabott ár!

Az egészségre fontos a szabadalmazott egészségi ruganyos ágy betét.

A berlini és genfi egészségi kiállításon a nagy arany-éremmel lett kitüntetve.

Ezen szalmazsák-pótló ruganyos ágybetét fölülmul minden ágybetétet, mivel a ruganyosság nemcsak a derék alatt, hanem a test egész hosszába egyaránt működik, így a test egészen egyenesen nyugszik, miáltal a **vérkeringést jótékonyan elősegíti.**

1 drb ára 90 cz. szélességig **4 frt 50 kr.**
90 cz.-tól 100 czmíg . . . **4 frt 80 kr.**

Megrendelhető

MADAS LAJOSNÁL

Nagyváradon.

A méret 1 vagy 2 czmrrrel kevesebbre veendő, hosszában és szélességében mint az ágy belmérete.

47-4-12

A CS. KIR. SZABAD.

ADRIAI BIZTOSÍTÓ TÁRSULAT

MAGYARORSZÁGI OSZTÁLYA.
(Alapított 1838. évben)

Biztosítéki alap: 79.813,742 korona
A társulat fennállása óta 1895. december hó 31-ig **398.675,660-86** koronát fizetett ki károk fejében
Intéző: **Báró Podmaniczky Frigyes.**

T. cz.

Van szerencsénk a n. é. közönségnek ez uton is tudomására hozni, hogy **biharmegyei főügynökségünk** részére a

Biharmegyei Takarékpénztárt

sikerült megnyernünk, a mely működését társulatunk részére mai napon megkezdette; eddigi **ircdánkat a Biharmegyei Takarékpénztár helyiségeibe** tettük át, ahová: biztosítási ügyekben ezentul fordulni méltóztassék.

Midőn a n. é. közönség jóindulatát és pártfogását társulatunk illetve nevezett főügynökségünk részére kikérni bátorkodunk, amely főügynökségünk az intézet hagyományos elveihez hiven a biztosító közönség kívánsága és követelményeinek minden tekintetben meg fog felelni, vagyunk

Budapest, 1897. február 27. kiváló tisztelettel

A cs. kir. szab. Adriai biztosító társulat magyarországi osztálya:

Bró Podmaniczky Frigyes,
intéző.

Frigyessi, titkár.

Lichtenberger,
vezértitkár.

T. cz.

Hivatkozással fenti értesítésre, van szerencsénk tudatni, hogy az **Adriai biztosító társulat** biharmegyei főügynökségének vezetését elvállaltuk.

Az **Adriai biztosító társulat** megalapított kitünő hírre fel ment bennünket annak különös ajánlása alól és a n. é. közönséget csak arra kérjük, hogy ezen újabb vállalatunkat is szives támogatásban részesíteni sziveskedjék. biztosítván, hogy vezér-elvünknel fogva mindig azon leszünk, hogy vezetésünk alatt álló főügynökség a biztosító t. közönség iránt minden tekintetben a legelőzékenyebb eljárást tanusítsa, a biztosítási ügyek pedig gyorsan és lelkiismeretesen elintéztessenek.

Felvilágosításokkal minden irányban szívesen szolgál

Nagyvárad, 1897. február 28.

kiváló tisztelettel

62 1-3

A Biharmegyei takarékpénztár igazgatósága.